

számolnunk. A ma elterjedt iskolai számítógépek nem is alkalmasak a történelem magas szintű követelményeinek kielégítésére: alacsony kapacitásuk miatt csak a programozott oktatás legrosszabb hagyományainak felélesztését, a kérdésekre-feleletválasztásokra épülő módszereket hozhatnák elő, amelyeket a tantárgy eddig szerencsésen elhárított magától.

Mindezekkel együtt is nagy szükség lenne néhány jól sikerült számítógépes szimulációs játékra, amelyek felhasználására véleményünk szerint nem annyira a tanítási óra, mint inkább a szakkörök, fakultációk adnának teret. Ezeket az iskolai könyvtárban is elérhetnék a tanulók, s akár kikölcsonözve haza is vihetnék a programokat. A tanórai számítógéphasználatnak sem ma, sem a közeljövőben nem látjuk sok esélyét a történelemtanításban.

Video

Az új technikák közül a történelemtanítás számára kétségkívül a video az egyik legfontosabb eszköz. Ezzel teremtődik ugyanis meg első ízben annak lehetősége, hogy a filmet, ezt az olyan dinamikus, életszerű, a múltat megeleveníteni képes formát a tanítási órába szervesen, kedvünk szerint beépíthessük.

Éppen a filmmellátottság – videokazettákon – az a terület, ahol a történelemtanítás az első helyen áll, minden más tantárgyat messze megelőzve. Nem a filmfelhasználásról, hanem a filmek számáról beszélünk. Mindent összevetve ugyanis a Televideo, a Mokép, az OOK és egyéb szervezetek már ma is több száz videoprogramot kínálnak tantárgyunk számára! Ezt még akkor is fontos és figyelemfelkeltő tényként kell értékelnünk, ha tudjuk, hogy a kínált filmeknek csak kis hányada készült eredetileg is iskolai célokra, s a nagyobbik részét a történelmi témát tárgyaló televíziós ismeretterjesztő műsorok és dokumentumfelvételek teszik ki. A video itt is segítségünkre siet: ami eredeti formájában nem felel meg céljainknak, azt szerkesszük át, rövidítsük le; szabjunk játékfilmekből igényeink szerinti oktatóprogramokat!

A videoprogramok a történelemtanítást szemléletesebbé, élményszerűvé, érdekessé tehetik az iskolai oktatásban, ezért a jövő egyik fontos oktatóeszközét látjuk bennük.

A HUNGARODIDACT '91 bizonyította, hogy az új technikák sokféle célra használhatók fel az iskolai oktatásban. De azt is elénk állította, hogy a lehetőségek kidolgozásának, gyakorlati megvalósításának még nagyon a kezdetén állunk. Ez a helyzet lehet az egyik fő oka a tapasztalt egyoldalúságoknak. Ma még elsősorban magának a technikának – főként a számítástechnikának – az oktatását, valamint az új eszközök műszaki-természettudományos alkalmazását helyezik előtérbe a gyártók.

Ezúton is felhívjuk a figyelmét mindazoknak, akiket illet, hogy a humán területek is igénylik az új módszereket, a korszerű eszközöket, az iskolai oktatás lehetőségeit kibővítő programokat, s a tantárgyak megújítási törekvéseiben a már bevált eszközök továbbfejlesztése ugyanolyan fontos feladat, mint az újak megfelelő beépítése. Kár lenne erről továbbra is megfedkezni a taneszközfejlesztők új generációinak.

MILTÉNYI MIKLÓS

Zene - zene - zene I. -II. -III.

A Televideo Kiadó sorozata

A Magyar Televízió Zene - zene - zene műsorainak felvételeiből a Televideo Kiadó - Bársony Ágnes szerkesztésében - három kazettából álló sorozatot bocsátott közre az általános iskolai és a gimnáziumi zenehallgatási anyag jobb megismerése érdekében. Az első kazettán az általános iskola 1-5. osztálya, a másodikon a 6-8. és a harmadikon a gimnázium számára készült felvételek találhatóak.

A részletesebb tematikus ismertetés előtt néhány olyan elvi és gyakorlati problémát szeretnék fölvetni, amely alapjaiban befolyásolhatja a vásárlási szándékot és kedvet.

Felmerülhet a kérdés: szükség van-e egyáltalán arra, hogy a zene valamiféle képsorral, képsorban jelenjék meg? S ha vannak ilyen felvételek, használjuk-e fel ezeket az iskolai zenehallgatás során?

Úgy vélem, az auditív befogadást - benyomást, élményt - erősítheti a vizuális megjelenítés. (Ennek nem mond ellent az a tény, hogy más alkalommal, nagy figyelemmel, elmélyülten hallgatva a zenét, pusztán az akusztikus befogadás útján ugyanolyan intenzív élményben lehet részünk.) A képpel együtt megjelenő zene, zenehallgatás létjogosultságát - tanárszemmel - a következő érvekkel támasztom alá.

Feltétlenül hasznos ezen felvételek megtekintése, meghallgatása már csak azért is, mert így a tanulók szinte ott érezhetik magukat a hangversenyteremben, olyan illúzióban lehet részük, mintha élő zenét hallgatnának. Közről láthajtják a muzsikuskat vagy a szereplőket, megismerhetik az egyes hangszereket, hangszercsoportokat s a teljes zenekart. Ha a rendező zeneileg eléggé felkészült és igazi fantáziája van, akkor az intellektuális élmények esztétikai élményekkel: nemcsak zeneiekkel, hanem vizuálisokkal is társulnak, mint pl. Ravel Bolerójának felvételén.

Azt se felejtjük el, hogy a tanulók gyerekek, akik szeretik a "mozit". Ezt az igényüket elégti ki pl. a korhű ruhákban és környezetben előadott Parasztkantáta teljes, szcenírozott felvétele.

Izgalmas lehet a gyerekek számára az is, ha a szereplők (előadók) egy része velük egykorú. Bartók Gyermekeknek című sorozatának darabjait részben zeneiskolások adják elő (akik azóta már felnőtt művészekké váltak, pl. Würtz Klára, Várjon Dénes és mások). Egészen megkapó a Poznani Zeneiskola gyermekművészeinek igyekezete, koncentrációja, együttes játéka L. Mozart Gyermekszimfóniájának előadása közben.

Külön élményt jelenthet a tanulóknak olyan egyéniségekkel találkozni, akiknek egy része ma is világhíró művész (Nyesztyerenko, Kocsis Zoltán stb.), és másokkal, akiknek már sajnos, csak mágnesszalag őrzi művészetét (Doráti Antal, Ferencsik János).

Mindezekből következik, hogy a kazetták megvételét melegen ajánlom az iskoláknak, a tanár kollégáknak. Különösen ott fontos ez, ahol a gyerekek csak ritkán vagy éppen soha nem jutnak el "igazi" hangversenyre, operába. Viszont egy képmagnó ma talán már nem elérhetetlen vágyalom egy iskola számára.

Ami a felvételek szorosabb értelemben vett (zenei) szakmai részét illeti: az elhangzó művek művészi interpretálása az esetek nagy részében kiváló. A technikai minőség már nem ilyen egyértelműen jó. Néhány felvételen sístergés, alapzaj hallgatszik (nem gondolhatunk arra, hogy a felvételek előregedése, sokkal inkább, hogy a gondatlan má-

solás miatt), máshol a képminőség hagy kívánnivalót maga után: töredezett, csíkos (pl. Hány Toborzó, Gyermekszimfónia). Mindez azért sajnálatos, mert a különben mind zenei, mind vizuális értelemben élményszerű, illetve korrekt felvételek így élvezhetetlené válnak.

A tájékozódás érdekében tekintsük át a sorozat tematikáját! A kazettákon nyomon követhetjük a zenehallgatási anyag osztályonkénti változásait, fokozatos bővülését a tantervi feladatoknak megfelelően (szerencsére a jó zene nincs úgy kitéve a változó idők tantervi változásainak, mint más tantárgyak anyaga).

Az első kazettán – az általános iskola számára szóló zenei anyag – minden blokk elején elhangzik 4–5 darab Bartók Gyermekeknek sorozatából. Az 1. osztályban megismerkednek még a tanulók a férfikari együttesel (Karádi nóták), valamint a gyermek–zenekarral (L. Mozart: Gyermekszimfónia). – A 2. osztályban Bartók és Kodály egynemű karaiból hallgathatunk (Cipósütés, Lengyel László), valamint megismerkedünk a fuvola, a hegedű és a barokk zenekari együttes hangzásával (H–moll szvit, Négy évszak – Tavasz). – A 3. osztályban a jeles napokról szóló Kodály–kórusok (Gergely–járás, Újesztendőt köszöntő), valamint a Hány–Toborzó jelentenek új élményt a gyerekeknek. – A 4. osztály felvételein Bartók–egynemű karok (Karahéjja, Leánynéző, Ne menj el, Senkim a világon), valamint Kodály Villője és Bárdos Lajos Dana–danája szerepel. A sort az Este a székelyeknél zárja. – Az 5. osztályban új elem a vegyeskari hangzás (Zsoldos–szerenád), és látható–hallható Händel Vízizenéje teljes egészében. A barokk szvit–muzsika e remekével zárul az első kazetta.

A 6. osztály anyaga már a második kazettán található. A blokk elején Kodály vegyes kara, a Mátrai képek hangzik fel az egykori KISZ Művészegyüttes központi énekkarának kiváló előadásában. (A felvételtől hiányzik a felirat, – vajon miért?) – A kórusmű után Mozart és Haydn művei következnek: Kis éji zene, két részlet a Varázsfuvolából és az Óra–szimfónia.

A 7. osztály tanulói Bach Parasztkantátája után a romantika műfajaival ismerkedhetnek: Schubert–dalok, Erkel Hunyadi–nyitánya és Liszt Les Preludes–je láthatók és hallhatók a felvételeken. – A 8. osztály blokkjában egy–egy romantikus operarészleten kívül (A nürnbergi mesterdalnokok, Borisz Godunov) Bartók és Kodály–műveket találunk (Mikrokozmosz–részletek, Allegro barbaro, Felszállott a páva vegyeskarra és a Psalmus Hungaricus).

A harmadik kazetta tartalmazza a teljes gimnáziumi zenehallgatási anyagot. A korosztálynak megfelelően itt már nagyobb zenekari művek szólnak meg tételenként vagy teljes egészében: Mozart G–dur hegedűversenye K. 216. (a kazetta hátlapján hibásan A–durnak van feltüntetve!); Beethoven V. (c–moll) szimfóniájának első tétele; Muszorgszkij: Borisz Godunovjából Borisz halála; Debussy: A tenger; Ravel: Bolero; Bartók Concertójának második tétele; Bartók III. Zongoraversenyének harmadik tétele; Kodály: Galántai táncok.

Végezetül – tisztelgésül az előadóművészet előtt, s mert mindannyiunk számára a "melyik mű" kérdéssel szinte azonos súlyú a "ki az előadó" – álljon itt a népes és attraktív előadógárda névsora.

Szólisták:

Kukely Júlia, Pászthy Júlia, Peter Schreier, Mclis György, Jevgenyij Nyesztyerenko, Gáti István, Sólyom Nagy Sándor, Molnár András,

Jozef Suk, Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Failoni Donatella, Szokolay Balázs, Drahos Béla, Nagy Róbert.

Kórusok:

Magyar Rádió Gyermekkara (Csányi László)
 Szilágyi Erzsébet Nőiakar (M. Katanics Mária)
 Ifjú Zenebarátok Központi Kórusa (Ugris Gábor)
 Magyar Néphadsereg Férfikara (Zámbó István)
 Budapesti Madrigálkórus (Szekeres Ferenc)
 KISZ Művészegyüttes Központi Énekkara (Strausz Kálmán)
 MRT Énekkara (Sapszon Ferenc)
 Zenekarok: Liszt Ferenc Kamarazenekar (Rolla János)
 Corelli Kamarazenekar (Ella István)
 L. Kecskés András együttese
 Prágai Kamarazenekar (L. Hlavacek)
 Martonvásári Kamarazenekar (Csaba Péter)
 MRT Szimfónikus Zenekara
 Magyar Állami Hangversenyzenekar
 Filharmóniai Társaság Zenekara
 Osztrák–Magyar Haydn Zenekar
 Montreali Szimfonikus Zenekar
 Poznani Wieniawski Zeneiskola Zenekara

Karmesterek:

Doráti Antal, Ferencsik János, Lehel György, Kórodi András, Mihály András, Medveczky Ádám, Fischer Ádám, Charles Dutoit, Baross Gábor, Jaroslav Bagrowski.

Valószínűleg elég lett volna ennyit írnom: kedves Kollégák, tekintség át a Televideo sorozatának mű–kínálatát, a szereplő előadókat és együtteseket, s annak alapján ajánló szavaim nélkül is ki–ki eldöntheti, hogyan aránylik egymáshoz az ár, s a felkínált szellemi érték.

MIKLÓS GYULA

"Ott van, Uram, egy kotlóalja gyermek"

Ali baba és vagy 40 gengszter a Budapesti Kamaraszínházban

Mikor a Hamlet második felvonásában Rosencrantz a színházak hanyatlását említi a hercegnek, többek közt így szól: "...iparkodásuk a szokott lépésben halad; de ott van, uram, egy kotlóalja gyermek, apró torongy, kik túlsikoltják a szavalást, amiért rettentesen megtapsolják őket. Ezek vannak most divatban..."

A jól ismert szavakat azért sorolom, hogy jelezzem, gyermekek szerepeltetése régente sem volt problémamentes, s ezen ma is eltöprengenek nevelők és pszichológusok. De egy biztos: az esemény vonzza a szemet, fölébreszti a kíváncsiságot, s tódul a közönség.

Így lesz ez legleleményesebb színházunk egyik játsszasi helyén, a Józsefvárosban is.